

KOMMENTARER: TRYGVE SÖDERLING

”Den här gången gick vi för långt”

S om att vända ett blad. Årets politiska jordskred är den allt bredare kritiken av Israels förintande av Gaza. I september erkändes Palestina av en lång rad dittills tveksamma västländer. Något har också hänt när EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen talar (10.9) för att upphäva EU:s handelsavtal. Att detta blir verklighet verkar osannolikt, men det vore en mera kännbar sanktion för Israel än utestängning från en schlagertävling.

Det politiska mittfältet i Europa har till sist slutat svälja det israeliska narrativet om ”självförsvar”. Ställda inför verkligheten kallar många, till och med inom den traditionella högern, det snart tvååriga folkmordet för ett folkmord. Nu talas det i stället om att ”vara på rätt sida om historien”. Man kan förstås fråga: varför trivdes ni tidigare på fel sida? Just nu är det viktigaste ändå att få ett slut på blodbadet och svälten – något som i skrivande stund (5.10) äntligen verkar möjligt.

”Den här gången gick vi för långt” är ironiskt nog titeln på en bok från 2011, efter en av de tidigare israeliska straffexpeditionerna mot Gaza.¹ När har då ett ”självförsvar” gått för långt? Sanningens ögonblick verkar för många ha kommit först i år, när insikten om den avsiktligt och systematiskt framkallade svälten i Gaza till slut började sjunka in.

¹ Norman Finkelstein, *This Time We Went Too Far*, på svenska samma år.

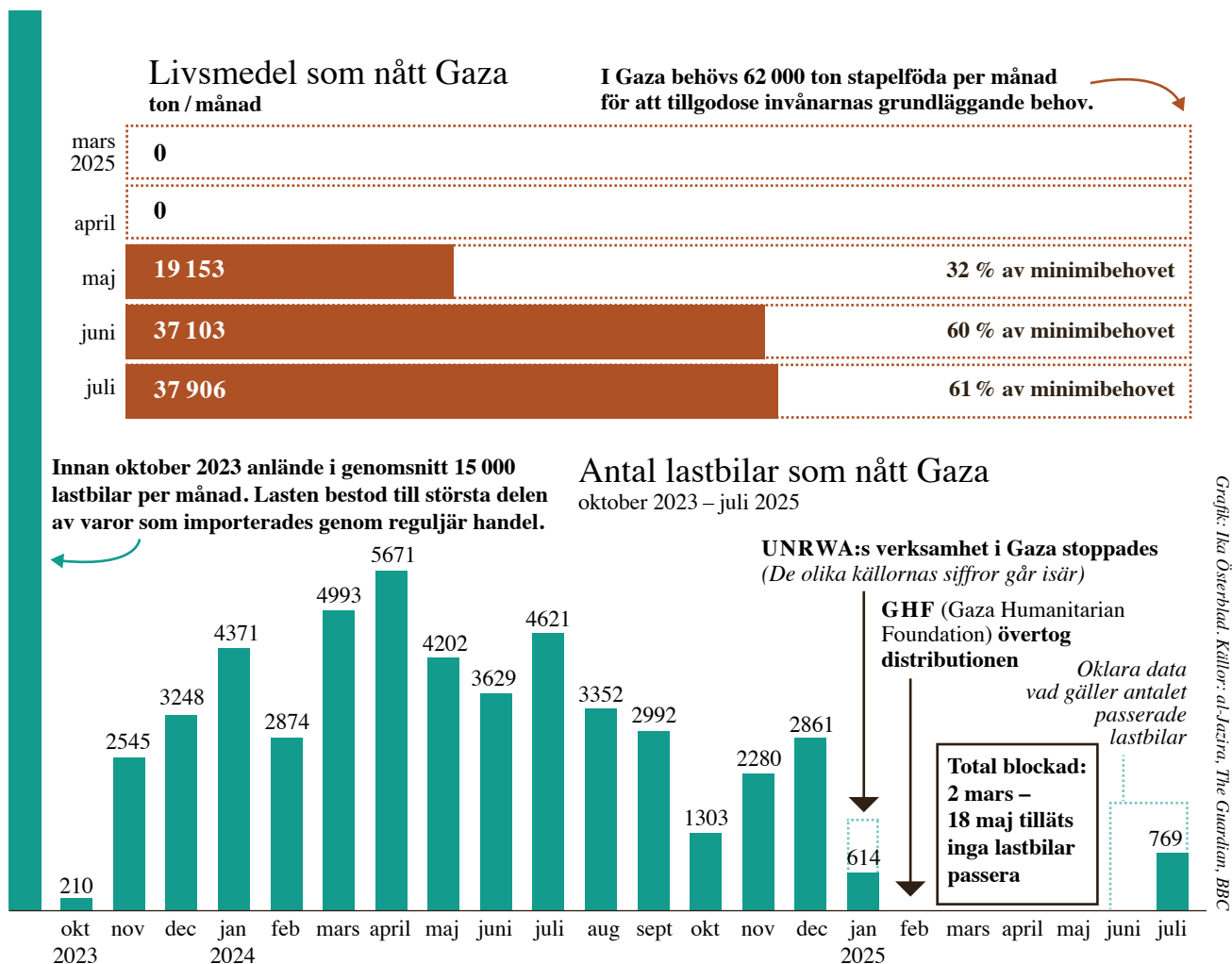

Att skapa svält är, påpekar sakkunniga, en långsam process (en frisk vuxen utan mat dör efter 60–90 dygn, barn snabbare). Till Gaza har Israel nu i två års tid

släppt in bara en bråkdel av den humanitära hjälp som behövts (se diagram på nästa sida). Tydligare kan ett krigsbrott knappast bli.

Man kan fråga sig varför inte de västliga protesterna växte desto starkare redan de första månaderna efter Hamas attack i oktober 2023, när tiotusentals civila palestinier dödats i Israels motoffensiv. President Biden kallade visserligen i februari 2024 de israeliska attackerna för ”over the top” – men fortsatte att leverera vapen, pengar och stöd i FN till Israel. En ledarrubrik i *Helsingin Sanomat* hävdade 24.1.2024 att ”EU:s mått nu är rågat” och *Dagens Nyheter* konstaterade 20.3.2024 att ”Netanyahu har förbrukat Israels rätt att kriga”. Men bomberna fortsatte att falla över Gaza.

Kanske ruinlandskap och liksäckar har upplevts som abstrakta i jämförelse med levande lik. Trots att få nulevande européer har personlig erfarenhet av verklig svält, gick bilderna av de uthungrade skelletbarnen på ett nytt sätt under huden. Tändsticks-tunna armar och ben synliggjorde den av Israel

medvetet och systematiskt skapade hungersnöden i Gaza. Till slut blev brottet omöjligt att bortse från – också för "Israelvänner" bröt det israeliska narrativet samman. Att Netanyahu fortsatte hävda att det "inte finns någon svält i Gaza" bara bidrog till att undergräva förtroendet också för hans tidigare försäkranden om att Israel gör allt för att skydda civila och att dödandet av till exempel en hel konvoj med ambulanspersonal (där fordonen grävdes ner i sanden för att dölja brottet) var ett udda "misstag" som "kommer att utredas". (Efter att så gott som alla sjukhus, moskéer, skolor, universitet och så vidare bombats sönder i Gaza, bad N. också storsint påven om ursäkt när även en katolsk kyrka och två kristna människor strukit med.)

Paralleller till 1945 och 1918

Gaza är ett fängelse där över två miljoner människor drivs omkring eller bombas ihjäl. Till det kommer svältens matematik: det är inte svårt att räkna ut vad som händer om man stryper nästan all införsel av livsmedel till ett slutet område, förbjuder fisket och

systematiskt förstör odlingsjorden. Larmsignalerna från biståndsorganisationer var entydiga redan under våren 2024. Ett år senare var det svårt att inte associera bilderna från Gaza till de levande skelett som för 80 år sen mötte de allierades trupper när de öppnade nazisternas koncentrationsläger.

Också Finland hade för 107 år sen fångläger som blev dödsläger: av de 80 000 internerade 'röda' efter inbördeskriget 1918 dog omkring 12 000 av svält och sjukdomar. Paralleller kan dras mellan det vita Finland då och Israel av idag. På bägge hållen en utbredd åsikt bland segrarna att lägerfångarna (som i fallet Gaza fötts där) får skylla sig själva. I Finland skapade den vita lägerledningen en humanitär katastrof genom passivitet; i teorin skulle de mest skyldiga sällas fram och rättvist dömas. Under tiden drabbade svält- och sjukdomsdöden blint var sjunde fånge, oberoende av hans roll under upproret. Den finländska allmänheten hölls ovetande om den här mänskenskapade humanitära katastrofen. I dagens Israel väljer de flesta medierna för sin del aktivt att se bort, trots att informationsfrihet i princip råder.

Asymmetrisk rapportering

Efter den Hamas-ledda massakern 2023 har den Netanyahu-ledda, nu Trump-stödda israeliska regimen ansett sig ha fria händer. Hämnden för 1 200 dödade israeler (av vilka nära 800 civila) har hittills varit minst 66 000 döda i Gaza, troligen många fler. Rapporteringen om det asymmetriska kriget i våra media har på samma sätt varit asymmetrisk:

1) att också 1 600 av sjunde oktober-angriparna genast dödades, enligt en israelisk militärkälla, brukar av någon orsak inte nämnas. Man kan förstås säga att de fick vad de förtjänade, men man borde ändå i faktarutorna tala om "2 800 döda" 7.10.2023, inte 1 200.

2) i den israeliska motattacken dödades redan under den första påföljande månaden över 8 000 palestinier i Gaza, flertalet – liksom i Hamas attack – civila. Enligt en primitiv öga för öga-logik utkrävde Israel alltså redan under de första veckorna en mångdubbel hämnd. Men där media alltid (och med rätta) talar om "Hamas massaker", nämns massakrerna på palestinier påfallande ofta utan agent i rubrikerna, typ "66 000 har dödats i Gaza" (min emfas) eller "Extremt och systematiskt våld vid hjälputdelning i Gaza". Andra exempel på passiv form: "Journalisterna måste släppas in i Gaza", "Nödhjälp till norra Gaza kan strypas helt" – i stället för att nämna den israeliska regimen och armén som aktiva parter.

3) gisslan som hålls av Hamas får givetvis stor uppmärksamhet, men bland de tusentals palestinier som Israel håller fängslade utan rättegång är på sin höjd en fjärdedel (troligen färre) militanta. Detta enligt Israels egna uppgifter, som bland andra 972 och *The Guardian* publicerade i september. Att dessa palestinier hålls av Israel som spelbrickor, alltså gisslan, för förhandlingar och fångutväxlingar nämns sällan.

4) varje idé om påtryckningar på Israel tillbakavisas rutinmässigt av Netanyahu och hans efterägare som dels "antisemitism", dels "att belöna Hamas". Det motsatta argumentet hör man inte: ska vi "belöna" en högerextrem israelisk regim för att den förkrossande effektivt gjort hela Gaza obebodigt? Och, vid sidan om, utsätter också palestinerna på Västbanken för exproprieringar och mord i stor skala, trots att Fatah till skillnad från Hamas inte gör väpnat motstånd?

5) epitetet "terrorstämplade" är kutym, och motiverat, när våra media talar om Hamas. Men vad ska man kalla en statsmakt som begår massiva brott mot mänskligheten? Borde inte ord som "folkmordsstämplade" också häfta vid Netanyahus regim? Har inte Israels "försvarsmakt" (*Tzahal*, engelska: *Israeli Defense Force IDF*) under de senaste två åren blivit en terrororganisation på en ny nivå?

Framtiden?

Netanyahu och en stor del av Israel räknar sannolikt kallt med att omvärldens kritik återigen kommer att glömmas bort, så som skedde efter våldsutbrotten till exempel 1948, 1956, 2008–9 och 2014. De tar fel: tillsammans med namn som Guernica, Srebrenica, Mariupol och Butja har Gaza nu oåterkalleligt etsats in i det allmänna medvetandet.

Någon officiell israelisk självkritik och *Vergangenheitsbewältigung* är däremot knappast aktuell på medellång sikt; för det skulle krävas ett lika stort sammanbrott för den nuvarande regimen som det som den tyska led 1945. Auktoritära regimer, som Turkiets och Rysslands, vägrar i regel att göra upp med mörka sidor i landets förflutna; även Trumps USA är nu inne på den vägen. Det officiella Israel kommer att behålla offerkoftan och fortsätta tala om omvärldens "orättvisa" och "skandalösa" kritik.

Undantagen är få, men lyser i mörkret: till dem hör den israeliska mänskörtsrörelsen B'Tselem, tidningen *Haaretz* och på senare tid en växande Israel-kritisk opinion i självaste USA, även bland judar.

5.10.2025

Några källor:

Yuval Abraham: "Israeli intelligence data: Militants account for only 1 in 4 Gaza detainees", 972 Magazine 4.9.2025.

Ronen Bergman, Mark Mazzetti: "The Unpunished: How Extremist Settlers Took Over Israel". The New York Times, 16.5.2024.

Emma Graham-Harrison: "The mathematics of starvation: how Israel caused a famine in Gaza". The Guardian 31.7.2025.

Petter Hellström: "Gaza kan snart vara historia – vart ska de överlevande ta vägen?". *Dagens Nyheter* 8.8.2025.

Lisa Lerer & Ruth Igielnik: "Americans' Support for Israel Dramatically Declines". The New York Times, 29.9.2025